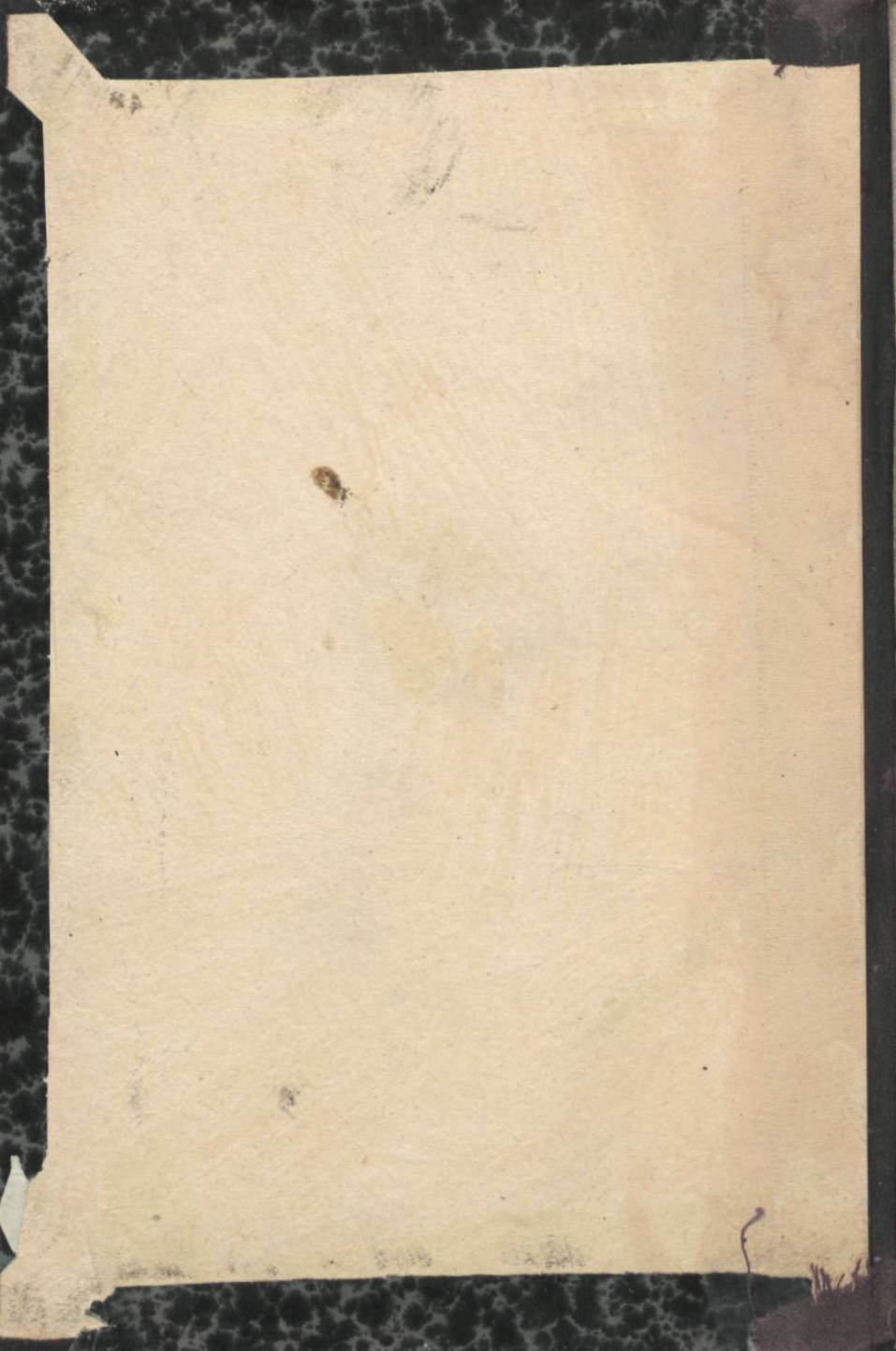

A 5784

A 5784

FIN WAD

PN 417

Литературный журнал

Содержание

В. Г. Короленко

П. П. Савицкий

А. М. Ремизов

С. М. Соловьев

В. М. Соловьев

А. П. Соловьев

С. П. Соловьев

В. П. Соловьев

А. С. Соловьев

С. С. Соловьев

В. С. Соловьев

А. В. Соловьев

Pl. 417

A 5784

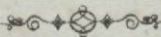
211/5

Saaremaa Druupoeg.

ARHIIV
RAAMATUKOGU
H. LEOKE

Eestikeele näitemäng.

Mängitud kõigeemalt Tartu „Vanemuine-seltsis“
Saaniaapäwal 1870.

Tartus, 1870.

Trükitud W. Gläseri juures.

Mängijad.

Muru Miku, talurentnik.

Mina, tema tütar.

Sans, noor talupoeg.

Mängupait: Miku majaesine.

1870

1871

1872

1873

1874

I.

Miina (istub wofki ees, mõtteid täis, wofki seisab).

Miina (nagu ärtades). Kas ei olnud mull pea jälle mõtetega kes teab kuhu kõrwale jooksnud? Põngaeie peab pihus pühapäawa! See on ime: ühte puhku kuulen ma helinat kõrwus kõlawat, nagu räägiks tuttaw armas heal mulle ifka weel esimisi armsaid, unustamata janu — (ohdades) tema tuli mulle jälle meele! Ja jah, kui tark ja kallis tegu on see taewa Daadist, et meile mõtteid pähä on andnud — mõtteid ja mälestusi! Endisi rõõmsaid juhtumisi jälle ärkssele hüüda: kui magus see on ja kui armas asi! Nagu pühapäawa päikese terad langewad niisugused õnnelised mõtted hargipääwase taewa halli pilwete sekka. Kui ma ise selle üle järele hakkau mõtlema: kas ma endine wallatu piiga pole nagu oopis tõiseks ja wõeraks läinud sest saadik — tõiste ja enam weel iseenesegi silmist? Siin man istun wofki ees, tunni kaupa mõnekorra wait, ei raatsi jana lausuda ega sõrme liigutada, — ja siis korraga ajab ratas kihutates ringki, ruttu ja ruttu, nagu tuleks ärawiidetud aeg takka kinni püüda! Ja (ohdades) see ei ole weel ainus häda! Kui lugu alate nõnda jääks, kui muud ei puuduks, asi lähaks weel forda. Aga, nagu isa ütleb: see'p see on, paraku! (tebrama hatates)! Korra ajab mull südame nii nukraks sees, et ma täna õnna eide terwed kangarullid niiskeks nutaks, ja hooime — hüppaksin ma õnne pärast pilwi ja lendaksin ja laulaksin lõkkestega wõidu. See tuleb kõik sest sõgedast armastusest, ei ole rahu ega puhkamist pöues! — Säh, seal ta wofki wurab nüüd! Põng tühjendab koonla ja

täidab pooli — et kangas korda lähäb, seda ma küll tean; kui ma aga niisama selgeste teaksin, mis sest waesest armastusest saab! Sest kui tõsi on, mis rahwa suu räägib — ja wana sana ei waleta — siis tuleb mehele minnes iseäranis selle peale waadata, kas lõnga eied ka ühetasased küllalt ja kas sünniwad ühte. Kangast woiß weel talitaja tarkus pärast silendata ja hülgastada: päike põletab, kure wirutab, ei aita muu nõu: lähäb taseks ja walgeks! Aga mis sa armastusega teed? Kui abielus alles wäljatuleb, et jellele tõngad lõnga eiesse kedratud: ei aita seal enam tuul ega tuli ega kure ega wesi: huffas ta on ja huffa jääb!

W o k k i l a u l .

1. Wõli weereb, wõli wurab
Natast ringki rahuta!
Wõli peale eie surab
Põimelõnga laitnata.
Põimelõnga taseandanud
Kiire käsi kedrates:
Armastus, kui tükka jaanud,
Tükid igaweseks sees.

2. Süstiku ja sõrme waral
Kaswab kangaks kedrus käes:
Teda painutata paral
Wirga hoiewis! ja wäes.
Taseandaja pihufene
Loobib loimu lennates:
Armud loim, kui tükiline,
Tükid igaweseks sees.

3. Põdrab puielt eielene
Tõisel näol tagase,
Puißtab teda piigilene
Tambitoa leittesse.
Koll ja kure kobendanud
Huffas paiku uhtudes:
Armud koe, kui tükastanud,
Tükid igaweseks sees.

4. Kangast laitjad laotawad
Yala' pääwapaistele:
Due ilmad haljastawad —
Et see aita armule!
Kangatudet kündwad kalliks
Pääwapaiste, wihmad, tuul:
Armastus jääb ala halliks,
Kui ei hülgand wõkipuul!

II.

Hans (üle õia neitile suud andes). Miina.

Hans. Tere, kallis Miinakene!

Miina (tohtudes). Tule Jumal — appi!

Hans. Ohoh! Üra kohtu, laps, mina olen.

Miina. Ah — Hans! Mis Sa hullad!

Hans. Ma usun, linnupoeg, Sa laulad nii udur-
walisi laulusi, et meie furnumatja süda sees pealt kuulataks
hüppama lööks! Miinakene, Sinul näitab pea enneaegu
pääsufesi täis oewat — enne meie pulmi juba, nii aeg-
faste! Mine ikka!

Miina. Sinul hea naerda! Kui ma meie pulmani
ootan, siis jääwad pääsufesed wiinse pääwani tulemata!
Oks Sa tea jo, keda ma pean —

Hans. „Pean?“ Kas „pead“ juba jälle? Sind oma
„pidamisega!“ See on see rumalam jana, keda mina maa-
ilmas tunnen: „Sina pead!“ Waewalt oleme mähtuis, siis
hakatakse meile juba ettelugema, mis meie kõik peame ja
peaksime, ja kui wiimati suure hoole ja mure waral wan-
ker pori sisse on sattunud, siis katsugem ise, kuidas jälle
wäljaupitame — wõtkem siis jõudu weest ehk toogem tuu-
lest! Selle eest, kallid laps, et Sina pead, selle eest ma
ülearu ei wäri — kui Sa tahaksid, kae, Miinakene,
selle juures mo süda küll nii rahule ei jääks! Aga, kana-
poeg, ega Sa jo ise ei taha, sellepär —

Miina. Jah, külla'p isa palju sest hoolib! Kui
ta järele ei anna, — ja, Hans, ma kardan, ma kardan,
keda ta ei tee — siis pean ma ometi Saaremaa kool-
meistrile minema, tahes ehk tahtmata. Pane tähele: minu
nõuu küsib ta kõige pärast taga!

Hans. No sellepärast, siis jääb Sinu nõuu Sinu
jooks. Koolmeister? Onupoeg koolmeister? Mis Sina hal-
jas oks selle kuuwetand inimesekännuga tahad teha? Selle
kõrwas pead Sina elust läbi lendama? Ma ütlen Sulle,
külla laps, tema tiiwad on nagu woulinnul mõisa hoois:
ei kanna kaugemale, kui laudakatuksele.

Miina (pead wangutates). Jah, Hans, oleks kõik hea
küll, kui aga taadil tõised mõtted ei olleks! Lustilemmust ta
ka mitte märki ei arwa ja onupoeg koolmeister — keda ma
tean ette ära — annab ka aitäh! kerge linnutee eest, mis kasu
ei kanna ega toito ei too! Tead küll, Hans: isaga ei ole
nalja. Kui meie parajat nõuu ei leia selle wasta: ta teeb
minust koolmeistrinaise, maksu mis maksab!

Hans. Aga ütke, Jumala pärast, mis tubat ta siis sest aabitsetagujast omale kasu näeb? On jo muudu mõistlik mees, mis tühja maailma ilu ja õnne ta ometi koolmeistri väimehest omale ootab? Tont saagu ka wanamehe tujust aru!

Miina. Waata, Hans, see oli nõnda. Meie isad ja isaisad — oota, ei tule enam meele, kust Prantsuse ajast saadik? — aga nii palju on tõsi: meie isad ja wanaisad mitmest põlwest saadik on ikka külakoolmeistrid olnud, enne jüa külasse saamist juba, ja on auusaste ametit pidanud, nagu kihelkonna koolmeister ütles õnna Peetri-õnu matusel — andku Jumal ta hingekesele auusat puhkamist! Jah, ja kõige esimine nüüd, kes teerajalt kõrwale effis, oli meie taat, — kae, Hans, tema tuline meel ja lühikene kannatus ei jaksanud raamatut uurida, heitis kooliharjast põlluharijaks. Tänu taewa Taadile: pole ta seda tänini ilmasgi kahjetsenud, põld, maja, Jumala ristike olgu juures! siginesiwad ja käsi käis hästi. Õnnis Peetri-õnu aga, tead, Hans, isa kadund wend, — oli kindlaste wana wiisi juure jäänud, ja kui isa ametist kõrwale löi, päris Peetri-õnu, nagu isad ja isaisad enne meid teinud, külakoolmeistri ameti ja kapi oma kätte ja jagas seda edespidigi külalastele wälja, — ja waata, Hans, see oli nüüd meie terwe Mururahwa perele weel ikka suureks auuks ja uhkuseks, — jah!

Hans. Mõistan, mõistan! Sa jah, mäletan weel külalalt, kuidas sest jaotamisest isegi poisikese põlwel hea osa wopja pähä ja punaseruudulisi pükka jalga sain! Oli weike kõhnas mehike, õnnis Kooli-Peeter, aga lõikas nagu nuga!

Miina. Nüüd ta õnnis on umbes oma kümme aastat juba muldas — ülendagu Jumal hinge ja alandagu pattu! Aga pärast selle hakkasiwad isal mõtted peas keerlema, sinna ja tänna: kuidas see ometi õige ei olewat, et tarkuse waim meie pereest nõnda ärakustuda ja mida wiisi seda tuleks elus pidada, ja nüüd Sa näed, Hans, mis nõu sest — oh sa kallid Jumal taewas — on wäljatuluud! Sest kae, Hans, õnnetus pidi nüüd awitama, et kohegil Saaremaal, Kuresaare ümberkaudu, isal onupoega elas, kes

ka olt koolmeistris õppinud: sellele pean ma nüüd minema ja keski ei küsi, kas ma sest nutan ehk naeran?

Hans. Ole wait, Miinakene, ära kurwasta: sinna on weel mitu tuult wähele puhumas, ei seisja ka Saaremaa tõine pool tanawat ega jõueta lennates sealt siia, merd ja maad on weel wähel küllalt, et meie nõu enne seda järjele woib saada.

Miina. Ei tea, Hans, ei tea! Mo jüda on raske jees, sest isa käib täna nii rahuliku, kawala näoga mööda õuet: nagu oleks kosjajärjed ukse ees — ja kes ta siis minu woib olla?

Hans (Pärast silmapilgu wait oletu). See oleks kurb lugu, aga, Miinakene, mis see peanorrutaminegi sinna parandab? Wõta jüdanit pöue, filmatera: mure ei aita ka üle mulgu ega kanna kurwastus kiinkast kaudu — rõõmus rind õiglase nõuu kõige kangem kangutaja! Eks meie inimese loomad ole kõit ühetasa narrilased ja kõige suurem wõit jääb wiimjeks ifka mureta meele kätte. — Kus isa on, Miina?

Miina. Ueda läks.

Hans. Katsume warsti, kas julge jüda ja kindel meel kõwerat asja õigeks ei aja! Kui ta tuleb, ma räägin t'ale järsku ära, kuidas loud on meie kase wähele, ja et ma Sind omale tahan! Mis ta siis weel paremat nõuab? Uidad, küümed on mull täis ja põllu maa piired laiad küllalt, pole t'al tarwis wäimehest häbeneda! Nagu raha wara kaalu ei kannaks siin maailmas, olgu küll, et armastusel jälle oma mõet on! Katstu minu asja, nagu iga õunetooja aina koolmeister peaks olema!

Miina. Tasa — näe, isa tuleb aiast tagasi!

Hans. Nüüd, õnn ja julgus, tulge appi! Kui mull täna asi nurja lähäb, siis woime lootust terwes tükkis hana mulda magama panna!

III.

Endised. **Miku** (pahemalt poolt tulles).

Miku. Mo Miina? Waata mulle, mis kaunis tüf! Seda ma ütlen, see lähäb korda! Noorte poistega juttu pu-

huda, lusti kõndida, kui isa kottu ära on — waata! Sün-
nib õige tütarlapse kohta! -- Uih, häbene ka!

Miina. Mis ma siis sest pean häbenema, isa? Sina
lähäd ka warji wihaseks! Meie 'pole jo midagi kurja mõtel-
nud ja naabri-Hans tahtis ka õiguse pärast Sinu ju-
tule tulla. —

Miku. Minu jutule? So?

Hans. Jah, mis ma pidin ütleva, Miku-onu —
hu, — jah, sellepärast ma küll üle tanawa tulin — ei
tea, kas peaks parajat aega Teil olema —?

Miku. Mõistliku jutule on aeg alati paras. Mis
Sull siis rääkimist oli, armas Hans?

Hans. Miku-onu, Teil 'pole teadmata, et ma üfsif
mees olen, aga et see lugu kauemine nõnda ei wõi kesta,
jeda näete —

Miku. Warji, Hans, warji! Kuule, Miina, mine
ometi kambri ja pane warji mo pühapääwa riided wal-
mis ja wõta uus müts warnast maha.

Hans. Seda näete, Miku-onu, selgeste ise —

Miku. Warji, Hans, warji! Ja, kuule, Miina, siis
muretse teekäijale ase kambri walmis, ta saab wäsinud olema
pitkast teest, ja ära tee ülekaela ega aja aega taga, Sull
'pole kellegi ruttu juures!

Hans. Selgeste, Miku-onu, näete jeda ise ära,
ja et —

Miku. Warji, Hans, warji! Ja kuule, tapa ka paar
kanapoega lõuneks ära, kirju wanamoori kolm wiimast, need
on kõige suuremad — kas kuuled?

Hans. Ja et mull auusa raha natukese kõrwa —

Miku. Warji, Hans, warji! (Miina poole) Noh, efs
Sa lähä? Mis Sa nokitsed weel?

Hans. Miku-onu, et mull tarwis lähäd —

Miina. Oh, pai taat, luba mulle —

Miku. Mis asja weel?

Miina. Euba mulle natuke siin --

Miku. Aega wiita? Waata tüdrukut! Si ühti! See
oleks mo paras tüük! Kasi tööse!

Hans. Miku-onu, kuulge ometi!

Miku. Jah? Warfi, Hans, warfi! (Miina poole) No Nõbedaste nüüd! Säb, siin on Sulle kapi ja aida wõtmed, tee ja talita nagu meel ja mõte Sull ije tahtwad! Kõige penemat rooga ja kõige magusamat jooki too lauale, alt aidast õlut ka ja jõe peenikese napsi pudel keskele ja Jse Gnefele pane kõige paremad hilbud ümber, sest waata, lapsuke, täna on Sinu kosjapääw, täna tuleb peiuke, Miina! Kas kuuled? See'p jee on!

Miina (nuttes). Oh Jumal, Jumal, taat!

Miku. Mis Sa kumud? Häbene Emma!

Hans. Pagana wäärt, naaber Mik! Kuulge ometi poolt janagi!

Miku. Warfi, Hans, warfi! (Miina poole) Jookse, mita toas pea täis, kui arwad, — nüüd katsu, et minema saad!

Hans. Miku-onu!

Miku. Kasi tupp! (Kütkas Miina uksest tupp, tagasi tulles) Nüüd, naaber Hans, woime rahus üks tõisega kõneleda!

IV.

Hans ja Miku.

Hans. Minu rahust, seda ma näen enneaegugi, ei ole selle juures enam juttu. Olen hiliselt jäänud, nii palju olen ma küll aru saanud, — aga siiski ei ole asi weel oopis huffas, kui Teie aga minu pahwet kuulda wõtaksite.

Miku. Räägi peale, naaber, räägi peale, mina kuulen!

Hans. Miku-onu, Teil pole teadmata, et ma üksik mees olen, — ja et see lugu kauemine nõnda ei woi kesta, seda näete selgeste ije ära ja ka, et mull muud tarwis ei lähä kui auusa raha wara natukesse kõrwa auus perenaine, kes seda kofku hoiab. Sa waadake, naaber Mik, ma olen ergu, rõõmsa meelega pois, kui ma küll iseennast ei lähä kiitma, ja minu arwates pole ma weel kedagit petnud ega rõhumud ega õnnetuse sisse wedanud, küsige küllarahwa käest, kui arwate! Mis ma nüüd tahtsin ütelda, Miku-onu, hm, hm, — Teie Miina, Miku-onu, on minu arwates seda ma kõige armsamalt koju wiiksin, ta on mo meelest nagu film

peäs ja sellepärast, Miku = onu, sellepärast — olge isaks, andke meid paari! Jah, andke meid paari ja siis tahame Teid eluks ajaks kätte peal kanda ja Teid auustada ja armastada! Jah, seda tahame teha, seda woite kindlaste uskuda, Miku = onu!

Miku. Armas poeg, ma tänan Miina nimel ja kui Miina isa kõige auiu ja hea nõuu eest; aga „jah“ ja „aamen“ ei woi ma selle peale mitte enam ütelda: lõn-gaeie ei seisa mitte enam minu käes korrutada — see'p see on!

Hans. Raabri = onu!

Miku. Rahju küll, aga mis sinna parata? Ma olen sana ja luba juba tõise heaks käest ära andnud, täna sel pääwal juba ootan ma onupoega Saaremaalt siia jõud-wat. Wait, sõber, pea kinni! Waata, Hans, minul iga-nes maailmas armsamat mõtet ega lootust ei ole, kui ene-sele koolmeistrit wäimeheks wõtta! Olen seda pealegi õnsa wenna Peetrile enne surma töötanud, et ma ei taha seda seifust meie peres ära laskea kustuda, ja kes niisugust luba-mist ei täida, kae, Hans, seda waewab ja piinab süda püues weel wiimisel tunnil! Meie Murupere Mikud oleme wanast põlwest saadik koolitoas käritanud, saad isegi aru, et ma ometi nüüd ei woi sallida, et teie tühja armastuse pärast nüüd kõik minu ilus nõu ja meie pere au ja kuulus nime unustuse pähä peab jääma! See'p see on!

Hans. Aga Miina õnn ja südame rahu? Kas see midagi isa meelest ei maksja? Raaber Mik, kas tahate, ilma kellegi süüta, teda südame walu ja piina alla ära laskea närtfida, nagu lillekest okaste wahele? Kui ta mind arm-saks peab — ja seda ta wist teeb — kas tahate teda ahas-tusega hauda saata, oma ainust last? Miku = onu, mõtelge ometi, mis Teie teete? Kas ma siis sugugi enam wäärt ei ole, kui Teie kiidetud aabitsemui?

Miku. No külla'p see Sind õige ruttu järjele awi-tab, kui aga tubliste mo tulewast wäimeest sõimad! Et ma teda küll ise filmaga pole näha saanud, seda ma ometi tean, et ta on mis ütelda: esimine mees!

Hans. Mis — tule Sumal appi! — Pagana wäärt,

Miku-onu! Teie ei tunne teda ise veel filma otsast ja Mii-
 nast waeseft pärite, et peab tundmata wõeraga altari ette
 astuma? Onu, kas woite tõeste niisugune metsaline olla?
 Mõtlege järele, mõtlege Sumala pärast järele, mis elu see
 on ja mis peiuke, keda oma lapsela soowite! Ma ei taha ta
 eneseft juurt rääkida, tööd ja ametit tuletage meele! Pääwa
 otja istub, homikust õhtuni, uduses, winguses toas, laste
 kari ajab pea uimaseks ja kõrwad huugama: ühel nina rä-
 punc, tõisel filmad tilguwad, kolmandamal pea nagu hei-
 nakuhelas otjas, — targad kõik nagu lambad kui oina otja
 wahiwad! Abits ja katekismus filmi lahti ajades, aabits
 ja katekismus magama minnes ja — tuleb pühapäaw
 kätte ehk katseae, siis ikka ja jälle needsamad kuiwetand,
 kõrwetand mustad tähed, kelle siisu ta tihti ise ei tea, kelle
 tulu ise ei tunne, aga keda siiski tõistele higistates peab
 õpetama, kes sest ka õiget kasu ega siisu ega tulu ega magu
 ei maitse. Miku-onu — oodake, laske, ma räägin! Ütelge
 Sumala pärast ise: kelle auu ehk kasu leiate siis Gesticse
 meieaegseft kooliametist? Kus kaswab see tulu ja õnnistus,
 mis ametit soowitawaks ja kasukandjaks teeb? Kas tee-
 wad, kui mitte ei oleks sunnitus taga, meie koolmeistrid
 lusti ja sisemise rõõmuga tööd oma ameti põllul? Kas
 näewad magu oma koolipidamisest, kas magu oma maja-
 pidamisest? Eks meil ole meie enese külakoolmeister iga
 pääw märgiks ees! Uus kooliplaan anti mullu kirikumoisast
 kätte: katekismus ja piiblitlugemised hoomikuks, katekismus
 ja testament õhtuks ja lõune woib koolmeister naise las-
 tega taari kuiwa soola leiwa kõrwa juua — küla lombaka
 Karja-Matstil on kaks rubla aastas enam palka! Miku-onu:
 Koolmeistriamet on koeraamet! Kas tunnete seda kuulust sana:
 „Mis on, see on ja seniks kui ta seks jääb, mis ta on, seniks
 kestab ka tema õigus ja sellepärast oleks aina tühi töö,
 aja rattaid takka lükkama hakata,“ ja mis seda targasana-
 list rumalust veel muud on. Minu igapäise aru jä-
 rele ei taha need sanad muud ütelda, kui ridade wa-
 hel seda: „Dlete teie nii targad küllalt, teie eestwedajaks
 heitma, sest, anname meie õhjad pihust, siis on kutsjari amet

läinud!" Sellepärast, naabri-õnu, ei lange jüüd mitte üksnes kirikumõisjade peale, ta langeb ka waldade eneste peale, — kes ei wäsi aijade wahel jääda, see teenib hobuse nime. Mis mõtlewad meie wallawalitsused, et, nagu kõige mõistmatamad tõlparulised, nii tarwiliku tugi käest ärraannawad, tõisi lasewad oma parema wara eest hoolt kanda ja tema kasu käest ära koorida, — kui ometi wõidu peatkiwad koolikasja kaswatama ja parema koolipaikeadega ühtlasi paremaid koolmeistrid muretsema, et need jälle targemat küla rahwast ja külaametnikusi koolis woitskiwad kaswatada! Ma ütlen tõist korda: koolmeistriamet, nagu ta nüüd on, on koeraamet! Ütelge, kas ma waletan!

Miku. Aga, Hans — kui Sind moni kuulab — n'ad nimetawad Sind „mäsajaks“ sedamaid! Waata ometi ette, mis Sa räägid!

Hans. Paraku! ei woi palju töt rääkida ise oma isamaa piiretes, siis on sul Sundase märk warsi otja ees! Häda iga koolmeistrile, kellele minu sanu suhu sattuks! Hoome oleks ta ametist lahti! Ja niisuguse õnnetuma seisuse sisse tahate Teie oma ilust, kaunist last anda? Oma aiinust, Miku-õnu? Ei, naaber, seda ei woiks Teie Sumala ees ärawastata! Waadake sinna: seal õitsewad wäljad ja puud haljendawad ja mets lohab, — seal on meie kool, meie Gesti talunikude ametipaik, selle meie oma muru peal maksab meie, ei kellegi wõera õigus! Olgu ta küll raske rahaga tõiste käest tagasi õstetud, nüüd on ta jälle minu kodupaik, kus muu käst ei maksa, kui õigus! Miku-õnu, andke mulle Miina naiseks! Ma tahan teda, toetates ja hoides nagu filmatera, elust läbi juhatada: ka minu süda tuksub iga õige ja tõise mõtte ning teo poole, minagi armastan töt ja truust! Isa — andke meid kokku!

Miku (Eiigutatud meele). Hans, Sa oled tubli pois — olgu Sull küll moned imelikud mõtted — õige tubli pois, jah! Hm, mis ma pidin ütleva: woolas jo nagu ütelda wesi üle wesse rataste! Tühi teab, kust Sa selle kõik wäljatõid!

Hans. Kui süda junnib, siis keelel kerge töö! Andke meid paari, naaber, kuulge meie palweid! Tahame Teid jo

elu aega käte peal kanda ja lapsi wiisil Teid teenida ja tänadg! Kuid Miinat peate mulle abikaasaks andma, muudu ei maksa kõik elu ja ilu maailmas mulle mitte niipalju kui must küüne all!

Miku. Jah, armas Hans, see'p see on! Sealt ep lugu kõdi kardab, sealt ep sääsed sirisewad — kui ma aga ei oleks õnja Peetrile asja töotauud, siis ma juuremat ka ei ütleks! Mõtle aga nüüd ise: luba on onupoja käes, kaheks jaoks ma oma Miinat ometi ka jaotada ei woi ja Saaremaa onupoeg tahab juba täna tema järele tulla! Mis seal heaks nõuiks?

Hans. Aga Miku-onu, heidke ometi armu meie õnnetumate peale! Kui Teil riistiniimese weri rindus tuksub, isa — ärge lükake meid mitte ahastuse suhu! Ja kui Teie wägisi koolmeistri-auu otsite: meie peres on jõ paraku ka kooli-keppi kannetud, üks paraegune koolmeister Tõrwaangu Toomas, ole tõisest põlwest jaadik minu täditütar — üsna lähedad jugulased! —

Miku. Mis see ometi kõik aitab? Ei mõo midagi. Saaremaa onupoeg tuleb täna juba: mis siis, kui mõrsja enne kihlusid oleks pagan teab, kus!? Ei, Hans, ei! Sätte parem nõuu ja nuiamine järele, ega ma ei woi!

Hans. Jumal — andku Teile andeks — Teie murrate kõik — minu lootust mulda! Jumalaga! Kui Miina ennast surnuks on nutnud — siis — siis mõtelge naabri Hansu peale! (Paremat tät ära)

V.

Miku (üksi).

Miku. Hans, — ae! — Eks Sa kuule? — Waene mees! Woib fiibe küll olla, jeda ma arwan. Nagu ma näen, ta näitab teda õige südamest armastawat ja woib olla — Miina woiks ehk õige rahulisi elu elada tema kõrwas. — Aga see pagana luba, keda ma käest ära olen

andnud — see'p see on! Kes mind kihutas ennast nõnda kaunimitsasse andma? Wõtku see ja tõine! Olen õige üks waene, mis ütelda, piinatud ja waewatud mees, — hoidku Jumal iga isa ilusa tütarde eest, siis on moni mure ja waew maa peal temast kõrwale jäänud — nõnda ehk nõnda! Aga mis see kõik aitab: nõuu ma waese Hansule ometi ei leia, — kusagilt! Seda ma olen küll koshkudes kuulnud: suurt lootust Saaremaa onupojast koguni ei pea olema: ilu poolest silmanägu rõugeid täis nagu noor ernepõld; ja mis nüüd tema noorust nimetada: Miina woiks oma 18 aastat 3 korda tema elust wäljalõigata. Kanade pärast, ja mis peab ütleva: tõsi on — jah, tõsi kõik, mis ta tulesiipa mulle koolmeistriametist kõneles — hea weel, et ükski kõrwalt ei kuulnud: tõde on mone mehele nagu kahe teraga mõel, lõikab nagu tuli! See'p see on! Kui ma kõik äramõtlen — ei taha minna! — Waene Miina! Kui ma ometi selgeste teaksin, kas ta siis tõeste Hansust nii suurt lugu peab ja kas ta ennast jurniks peaks nutma, kui ta teda ei saa, nagu pois nimetas? Oli ometi nii ilus lootus ja mõte, see koolmeistri mõte, ja olen seda nõuu mitu aega kaifutanud nagu rinnalast, — aga, õigust ütelda: kas Miina õnn ja südamerahu ei peaks mulle enam rõõmu tegema, kui oma kuuuajamine? Mit, Mit, ütleme oma keskes: oleksid peaaegu rumala tembu ära teinud ja pärast, kui laps kaewu läinud, oleksid kaane kaewu peale tahtnud teha! See'p see on! Saaremaa onupojal sinu enese aastad turja peal ja selle halli pea wanarauguga peaks sinu priske laps elu lõpuni elama — Mit, Mit? — Hm! Tõsi küll, — aga kui nüüd onupoeg täna wast tuleb, mis siis? See'p see on! — Tühja! sellele tasum teekulu tagasi ja pistan mone rublakese pihusse — sellega saame õigeks! Kas ma ei ole, nagu suurt ütleb, ise oma sana kõige esimine pere-mees? — Nõnda jääb. Aga, peaaasi nüüd: kuidas saan ma kõige paremine teada, mis Miina Hansust arwab ja mis ta oma süda sees ütleb poisi kosjapäigu kohta? Kui ma küsiks? Tühhi, see ei aitaks ometi midagi, ta wõtub iga tõist enne, kuid aga mitte Saaremaa onupoega. Hm! — Pea, pea, see on tõsi — aga kas ujuldan ette wõtta? No, miks

ei, mis siis on? Eks ta ole hea nali, saan Miina mõtteid teada ja naerda veel pealegi. See'p see on! Terwe üli-
fond ripub jo veel kambriis, tuleb õige parajaks täna!
Peetri-wenna munder mulle küll ei jüüni, seda turnanud
koolitarkus liig õhufeseks; pean õnnist isa appi hüüdma,
see oli, anna Jumal andeks! minuist veel ümargusem. Tar-
kuse puudust ma ei karda ammuge: tuleb riiete haisuga ise-
enesest ninasse ja katsu, mis koolikatsja ehk kiriksand Miina
on! Aga wõerast healt pean ma tegema, see'p see on, see
on raskem tüf, muidu saab ta siiski warfi aru, et rebane
kanalautas. Hm, katsume õnne! (Wõeral healel) „Tere,
tere, siit kena külalaps“! Ei — see oli, nagu lombaka
Karja-Matsil, kui oma Sultanit hüüab! Katsume veel!
(Peenitesele healel) „Tere, tere, siit kena külalaps!“ Lähäb!
Nõnda oli õigus! Mis ma veel tahan? Ruttu nüüd! Aga
ma tahan teda piinata ja pigistada, et ta ei pea nii ruttu
Saaremaa onupoega äraunustama! Seda ma teen! Väki
nüüd enne, kui Saarema onupoeg ise veel siia jõuab, see
riüks kõik ära, see'p see on, — jah! (Kaob tuppä ära)

VI.

Hans (üksi).

Hans. Kas oli seesama paif siin? Seesama jah —
seal mina seisin ja seal seisis tema, kui ta mulle ütles, et
—— Miku-onu! jeda ma Sinule andeks ei woi anda, ei
nüüd ega elades! Kuhu on kõik mo lootus ja usaldus jää-
nud? Jüda nutab werd sees ja ma näeksin, et ma enne
oja põhjas magaksin, kui et siin halja taewa all ümber-
jooksen, ja ei ole mull ometi head meelt elust ega lusti
lõikumiseft! — Mis ma siis veel siin tühjas maailmas
teen? Mis mulle maksab veel siin edasi elada? Ilma te-
mata ei hooli ma ometi rahast ega warast, ei rõõmuft
ega rohkuseft, — mis magu mull siis seft elust veel woib
olla? Oh ma waene, õnnetu Hans! Süda walutab sees ja
tufsub nagu wafar ja nõuu ei kusagil — kusagil? Ole
mees, Hans! Mis kasu sulle norrutaminegi toob? Ei wii

find sammu kaugemale ja pealegi: weel ei seisja ka Miina Saaremaa onupojaga altari ees — weel mitte! Südant jälle põue, Hans, ära käi longus nagu Püha-Jüri, otfi lootust firstust jälle wälja! Eks sa näe, kuidas taewas weel sinab ja maailm haljendab: seni kui weel küüne wäärt jõudu ja mõistust inimeses liigub, on ta esimine argpüks ehk wana naine, kui iga halli pilwe ja iga raskatamise eest metsa paneb! Ütle, mis sa siis ise wäärt oled, kui sulle iga õnn kergelt sülle peab langema, nagu taewast? Ma olen nagu mees temaga kõnele nüüd, selgeste ja tõsiselt: ei aitanud, — katsume nüüd, kaugele kavalus aitab! Armastus ei hooli ometi ei käsust ega keelust, temal on iseenese seadus sees, ja iga isa woib oma last küll maenitseda ja juhatada, aga piinata mitte, niikaugele ei ulata kellegi wanema õigus (Mõteldes). Seda ma teen! Tõeste, seda ma teen! Pole wanamees nii kiwifõwa, kui ta pealt näitab, ja kui hea nali appi tuleb — kes teab? Ta annab järele. Aga enne pean ma Miinaga kofkurääkima, siis läheb lugu seda kergemine. Pea, sealt ta tuleb! Seda ma ütlen ifka: kus kaks süda aga hoolega kofku hoidwad, tuline ime oleks, kui seal kõwer ja kortsus elu wiimate ei peaks märku pähä wõtma ja tasafets minema! — Tere, Miina!

VII.

Miina. Hans.

Miina. No, Hans, kuidas on? Mis isa ütles? Kas rääkisite?

Hans. Rääkisime küll.

Miina. Ja mis ta ütles Sulle? Oh mull oli igaw oodata ja talitada! Zumal anna andeks, toas ei ole weel kedagi walmistud — mis ta ütles, Hans?

Hans. Ole wait, Miinakene, — isal on küll tõised mõtted, kui meil mõlemil, aga, nii tõeste kui ma siin seisjan: Sind ma siiski ei jätta, saagu mis saab!

Miina. Oh mis Sa mind waewad, Hans, räägi, mis

ta Sulle ütles! Kas keelis selge sanaga, et „ei“? Wist ta wihastas Sinu kosjatulikust, ta oli jo ennegi pahane!

Hans. Ei, Miinakene, ei, seda ta mitte ei teinud, t'al näitas ennem hea meel olewat minu küsimisest, nimetas ka, et t'al kest'ab kui hale meel meitest olla, aga sana tuleks pidada ja tema ei woida jellepärast parata, ja — kahju küll!

Miina Kuida? Sa arwad, et ta omast sanast kahjetes?

Hans. Seda ta tõeste tegi, t'al oli waewa, jana juure jääda.

Miina. Hans, ole rõõmus, siis pole weel wiimne laul lauletud! Ei, ei, nõnda ta ei räägi, kui t'al tõsi taga on, siis ta käritab wopis tõisiti! Oh kui aga täna, täna weel nurjatu onupoeg tulemata jääks, ehk lähäks meil lugu rutem toime, kui arwame! Mis sinna nüüd parata, Hans? Minu waese pea on nagu uimane ja segane otsas kurwastamisest, ei seleta seda ega tõist!

Hans. No kae, Miinakene, jellepärast olen ma isekeskes omale nõuu wäljamõtelnud, ja kui meil aga natukegi aega jääb teda järjele ajada, kes teab, siis langeb wõit ometi meie poole, Seda Sa näed!

Miina. Mis nõu see on siis, Hans?

Hans. Sinu pagana Saarema Kooli-Madist — wiigu teda tont, kus —! ei tunne jo isa ka muidu kui kirjast ja annaks Sind iga ühele, kes onupoja nimel Sind tahtma tuleks; aga niikaugele ei maksja meile oodata, oleks ka wäga kahtlane lugu. Sellepärast, Miinakene, tahan ma meie õnnele natuke appi tulla, et ta õige tee pealt kõrwale ei eksi. Waata, kanapoeg, külakoolmeister Priido on kõige oma ümarguse punase näo ja pitka kooli-tiku kõrwas naljakas mehike, see paneb mulle omad hilbud ümber, siis ma tulen tulewase kooliwäi asemel ja näol isa juure, ja küll ma tahan nii lombakalt ja edewalt Saaremaa onupoega teha, et ta rõõmus peab olema, kui omast kuiwetand koolitärbsest

lahti ja naabri-Hansu jälle väimeheks saab. Mis Sa sest arwad, Miina?

Miina. Hans, Hans, see on pettus?

Hans. Mõtse, filmatera, et muidu terwet eluõnne meie käest ärapetetakse, ja et meil tui tasaduse kõrwa ka ussi kawalust tarwis lähäb!

Miina. Ta tunneb Sind ära, küll Sa näed!

Hans. Midagi ta ei tunne! Ara Sa kardä, küll ma selle eest hooft kannan! Suured kortsud teen ma otsa ette ja ajan kaapkübara sügawaste filmi: tulgu mo oma ema mind tunnistama, kas saab minust aru!

Miina. Aga, Hans, lugu ei näita ometi oopis õige minu meelest —

Hans. Ah, Sull on ehk tergem, Saaremaa onupojaga altari ette minna?

Miina. Sumal hoidku, ei — ei! Tee mis Sa ise arwad, Hans, tee peale! Mina olen kõigega rahul! Aga waata ette, Hans, waata ifka viete ette!

Hans. Sellepoolest ärgu olgu Sull muret! Usu, Miinakene, meie kabe õnn on küll seda wäärt, et tema eest natuke higistamist eneste peale wõtame. Ja meie ei tee seda jo kellegi ülekohutuse nõuu pärast, waid ise enese õnnetu keelmiseks. Aga nüüd, pai laps, pean ma minema, ennast riidesse panema — küll Sa näed, mis tubli koolmeister minust peab saama, et Sa ise kõik maailma tarkust minu kaapkübara alt pead kartma hakkama. Sumalaga seniks! Ja ära jooße liig kaugele ära, kui Sa uut Saaremaa onupoega näed tulewat, ega ta ei hammuista.

Miina. Rahju, et ma milgi wiisil Sind ei woi ise awitada! Kui Sa aga õige ettewaatad!

Hans. Ole julge, laps, — mis suurt pattu siis meie mõlemad oleme teinud, et Sumal meid nii oopis maha peaks jätma? Mina seda ei usu. Aga nüüd ma ruttan, muidu jääb hiljaks. Head pääwa! (Saab paremale poole lauldes ära)

VIII.

Wiina (ütsi).

Wiina. Sumal andku, et ta töt räägib! Helde Sumal ise kaitsegu tema nõuu! Kuida rääkis õpetaja eile kirjikus: Kellegi hiufekarw ei lange meie peast ilma tema tahtmata! So ta siis ka kaks inimese südant ilma hädata tõine tõise küljest lahti ei kiju! Kuida tema isa-käsi meid, õnnetusest ja hädaft läbi, ikka kõige paremat teed talutab rõõmu ja õnne hallikale, nõnda ta ka teab, et mina Hansuta mitte elada ei woiks ja et mo tulewane elu siis oleks nagu lilled, keda lapse wallatu käsi elawa warre pealt mahamurdis ja pärast weel mulla sisse pistab: ei seal oleks õitset ega haljendust enam külges, jureks ja närtiks kuuma pääwa kätte üürise ajaga ära. Da on helde ja armuline, keda ta mitte ei taha, ta saab meie mõlema kahtlust ja ahastust lõpetama, et meie süda hõiskades tema teed peab kiitma ja tänama! — Kust mulle see kindel lootus ja rõõm nii korraga on põue tulnud? Sumal, kes teda saanud, saab teda ka täitma.

Pääwa ära tiial laida 1c.

1. Pääwa ära tiial laida
 Enne pääwaloodene:
 Tõijelt jõu'wad koidukiired,
 Tõijelt heitwad ehale.
 Kangema kui külma kannul
 Keda sojem juwefe —
 Pääwa ära tiial laida
 Enne pääwaloodene!

2. Mulda meil' ja muret loodud
 Sugulafiks surmane:
 Keda üks maailma toonud,
 Tõijel' armas alate.
 Mustema kui muremullal
 Nägin õisi omete —
 Pääwa ära 1c.

3. „Annu Gesti õitseajad
 „Õttas,“ ütleb osaw juu;
 „Talwe taewal waritsemas,
 „Paljas paistab Gesti puu!“
 Wõerast waiwa warjaks wõtta
 Kuinud kändu käs'takse —
 Pääwa ära 1c.

4. Waewalt waga Wanamüse
 Kullakannel soiku jäi,
 Kui ka wastaliste wägi
 Hõisatelles käs'a löi:
 „Langemud, waat', waga lautil
 „Tgawefe unesse! —“
 Pääwa ära 1c.

5. Sellepäraft muremötet
Põuest puista, armas hing:
Tõiselt libeceleed lend'wad, —
Tõiselt astub aja hing!
Digu'koda ehitates,
Tulewiku teenime —
Pääwa ära x.

IX.

Miina. **Miku** (koolmeistri riides uuest wäljapugedes).

Miku (Zafateste). Seal ta seisab. Nüüd ei ole enam aega wahtida, õnneford ise toob teda mulle põigiti wasta! Katsume nüüd ametit ja waatame, paljufs meile isaijade tarkusest pähä kinni jäänud. Aga on ta tont kübar mulle ka palaw peas, siiski — maha ma teda ei woi wõtta, nagu tuleks wäga wälja. Deh! — Kui ta mind aga ei tunne? Ei usu. (Kõhatab) Tere, tere ka, siit kena külalaps! iseeneses) Se läks forda.

Miina (kohutades iseepäita). Sumal tule appi — see on wist Saaremaa päris onupoeg! Oh, Sumal, Sumal, kus nüüd kõik meie ilusad unenäod!

Miku. Mina olen, hm, hm, kaunis neiukene, mina ise, hm, olen wõeras siin külas — jõuan paraegu Saaremaa teelt siia, hm, kus, hm, kus mull kooliamet kätte usutud, päriseks usutud, päriseks jah, hm! Dtsin oma tulewase äiataadi, hm, hm, rentniku Muru Miku talu, Muru-Miku — talu — hm, hm! —

Miina. (ahastades iseeneses) Tema jah, tema ise, Saaremaa onupoeg! Oh sina kallid taewake, mis nüüd?

Miku. Ja ühel hoobil otsin ka oma kallikest, kullakest, hm, tema tüdart — tema ainust tüdart, hm, hm, Muru Miinat, jah, hm, hm, Muru Miinat, tema ainust tüdart, hm!

Miina. Mis ma nüüd teen, oh Sumal, oh Sumal! Kõik nõu otsas, kõik lootus tühjas! Oh mis kuri juhatus teda ka parajalt nüüd, just nüüd teda risti tee peale ette

pidi tooma! Minud on Hansu nõu nurjas, ja kui ta tuleb, ja isa asjast aru saab, siis — ma ei taha mõteldagi!

Miku (Tasastele). Rae, kuidas ta hädas on: ja jah, lugu lähab forda. Ma ütlesin küll: tarkuse puudust ma ei karda, tuleb riiete haifuga iseenesest pähä. Aga ta filmad näitawad niisked peas, — see'p see on — süda ei taha peaaegu kanda, pettust edasi ajada. Hm — ära ole rumal, Mik! Kes teab mis tarbeks weel mõnus woib olla, riide saab weel ifka aegsaste küllalt seljast maha! Ma ei teadnudki, et see ni kerge lugu on, koolmeister olla, see tuleb sest isaijade tarkuse waimust, mis mulle weel sisse on jäänud. Aga see pagana kübar peas, seda ma wirutaks, kus — — see'p see on! (Suure healega) No ueiuke ehk noorik, mis Sa oled, hm, kas ei woi mulle juhutada, kust ma woiks kena mõrsjakese ja äiataadi kätte saada — mina ise, hm, jah?!

Miina (iseeneses). Olgu siis! Ma arutan t'ale kõik selgeste ette: see on mo ainus ja wiimane lootus weel! Ega ta nii pöörane woi olla, mind naiseks tahta, kui kuuleb, et ma juba omast meelest tõise pärast olen!

Miku (isepaita) Mis ta seal peaks sofistama ja posistama?

Miina (suure healega). Saaremaa koolmeister, olge heaks, laske, ma räägin Teile kõik ära, kuidas lugu on! Raege, mina — mina — ise olen mõrsja, kelle pärast Teid stia lastud tulla, minu isa on Muru Miku, jellesama talu rentnik. Aga — aga, kaege, Saaremaa onupoeg, sellepärast ma Teid ometi mitte karwa wäärt armastada ei jõua, mitte karwa wäärt, Saaremaa onupoeg! Üks tõine mees on juba mulle kosjas käinud, seda ma armastan ja teda ma ei woiks iialgi meelest äraunustada, ei elades, onupoeg, wõtku ma Teid ehk wõtmata. Ja teda ajate häda ja wiletsuse sisse, kui mind wägisi wõtta tahate, aga sest pole Teil enesel mitte märgifest kasu, minu meelest jääte seda halwemaks, mina ei armasta Teid, ma armastan teda. Ja seda tahtsin ma Teile ütelda, onupoeg, ja ka, et isa mind woib sundida, et ma „jah“ ütlen! aga sest tuleb mulle õnnetust ja Teile ka, küll Te näete! Mis see aitab:

isa sana pean ma kuulma ja õpetaja on mulle jo seletanud, et isa ja ema peab auustatama ja ta on ka minu ni hea minu wasta ja on mind kaswatanud ja kannab minu eest muret, et hopmanni tütrele mitte paremat päiwi ei ole, ja mo süda ei kanna mitte wägisi tema wasta panna, — ta on jo mo isa; aga küll Te näete: kõik mo elu lähäb hukka selle kallal ja Teie, Saaremaa onupoeg, Teie olete siis minu surma süüdlane!

Miku (äraunustades wanal healel). See'p see on! Ei, mo armas, pai, sanakuulelik laps — (meeletuletada) wait, Miku, rumal, peagaegu oleksid äraunustanud, et ja koolmeister oled! Hm, hm!

Miina (iseenejes). Mis see oli? Keda ma kuulsin — kas see ei olnud isa heal? Tule Jumaluke — ma usun, see ei ole õige asi! Kas ta peaks —? Tõsi, tõsi! Rutt ta on siis —? Need on jo — kuub, kübar, west — need on jo tüf tüfist wanaisa riided kapist!! Isa on ennast, isa ise, Saaremaa onupojaks muutnud! Ja jah, aja aga kübara, filmi, ei Sa mind enam ei peta, taadife! Mis ta küll sellega peaks otsima? Pea, pea, nüüd ma enam ei karda, nüüd mitte! Oleme wait ja kuulatame.

X.

Endised. Hans (tuleb, koolmeistri riides, tõiselt poolt).

Miku (iseenejes). Kes sealt tuleb? Kallis aeg — kas see ei ole — anna püha Teesuke minu patud andeks — kas see ei ole siis minu kuub ja minu kübar ja wõõ ja püksid? (oma riideid läega katsudes) ma olen jo ometi Muru Miku, kes Saaremaa koolmeistert män — (ehmatates) Kallis taewa taadife: see'p see on! Oh ja taewane heldus, tule nüüd minu waele patusele appi! See ei ole keski muu, kui tema, Saaremaa onupoeg ise! Waata, Miku, see tuleb sest edewusest, et ja wanal eal weel lapse tempu hakad ajama, ja et ja ei mõistnud warsti teha, mis nüüd hiljaks jääb ja ennast Miinale ilmutada! Kas ei ole jo õn-

nis ema ikka ütelnud: Miku, kes kurja waimu kutsus, seda ta kägistab! Nüüd on ta mo kallal, see'p see on!

Hans (iseeneses) Tuhat ja tuline — seal on juba õige onupoeg ees ootamas! Väle hiljaks jäänud! Mo nüüd sa woid rotiauku pugeda, Hans, seal on sull lähedam ruum, kui siin!

Miina (iseeneses). Kes uus külaline siis sealt tuleb? Heldekene! Kui minu patused silmad ei waleta, siis pole see ükski muu, kui Hans nurjatu ise! Ahah! Kae, kardab tõist! Suru aga kübart filmi: nüüd olete kaks parast kokku saanud ja mõlemad lõksus! Tänu Jumalale!

Miku (iseeneses). Mis ma nüüd teen? Kui ma ometi õnnega juba siit läinud oleks! Aga kuhu ma poen? See'p see on!

Hans (iseeneses). Mis ma nüüd teen? Oleks ma ometi jäänud kus tont teab! Kui nüüd wana Miku tuleb ja mind wäljatunneb? Pagan wõtku!

Miina (iseeneses). Kae, kae, kuida tõinetõist tunnistawad: süda mõlemile saapa sääرده langemud. Ei usalda lähemale tulla, — igauks arwab ennast üksi walekoolmeistriks. Sa jah, pilgutage aga minu poole filmi: mina ei näe ega kuule! Katsuge ise õigeks saada!

Hans (iseeneses) Terwist peab ometi pakkuma: seda wist tehtakse Saaremaal ka! (Kõhatates argfelt) Tere ka, armas külarahwas!

Miku (iseeneses). Terwise peab ikka wastawõtma: seda wist tehakse Saaremaal ka! (Kõhatates, argfelt, Miinaga koos) Tere Jumalime!

Miina (iseeneses). So, esimine laul on lauletud, nüüd tuleb jutlus.

Miku (iseeneses). Ei aita, ma pean Miinat appi kutsuma! (Poole healega) Miina, pai laps —

Miina. Mis Te tahtsite?

Hans (tõiselt poolt, niisama). Ei mõi midagi, ma pean Miinale teada andma (Poole healega). Kallis filmatera —

Miina. Mis külaline räägib?

Mifu (Mitsamati). Miina, eks Sa näe, et mina olen?

Hans (Mitsamati). Miina, eks, Sa näe, et mina olen?

Miina (Nagu arusaamata, iseeneses). Ja jah, teie olete!
Oodake aga, ma tahan nüüd teid pigistada, õige mõlemaid, et teie Mardipääwa tempu nii ruttu ära ei pea unustama! Seda ma näen: isa meel annab järele, muidu ta seda mängutükki poleks kätte võtnud; tänu Sumalale, nüüd võib süda jälle mureta olla! Aga oodake, teie kaks mõlemad! (Suure healega) Kuula: kas see ei olnud isa heal, kes toast hüüdis? Palun andeks, et külalisi üksi jätan, toast hüüti (Araminnes). Wõtke teie nüüd oma wähel aega, et naerutük minu kaela ei jää! Kus wanataat ja Saaremaa onupoeg juttu ajawad, sinna pean ma õnnist Peetri-onu ka weel läkitama, et kolm kuningast koos on! Kannatage aga!

XI.

Mitu. Hans.

Mifu (iseeneses). So, so, „isa hüüdis?“ Isa istub siin, rõõmus nagu kala kuiwa liiva peal! Dema kawal peastab ennast lõksust wälja, aga mina jään puuri!

Hans (iseeneses). So! Süüd ta paneb pagema ja mina istun siin kurja maailma ja Saaremaa onupoja jaoks ja higistan häda käe. Dulge nüüd, taewa inglitesed, appi, muidu ma ei pease! (Kõnnivad mõlemad hädas mööda ruumi ühest nurgast tõise).

Hans (iseeneses). No kas Sa ei moista ka midagi ütelda, Hans? Muidu sull juu küllast põigiti nina all? Kuhu So targad sanad nüüd kõik on pugunud? Mis Saaremaa onupoeg siis sinust peab mõtlema, ae?

Mifu (iseeneses) Seda ma mitte ei oleks arwanud, et see foolmeistri seisus nii raske pidi olema! Sa kübar, kärwand, piinab ka pead: oh ja waene, õnnetu Mifu, mis hädasse ja nüüd oled sattunud!

Hans (iseeneses). Haffa peale, Hans! Mis ta sulle siis võib teha? Oled jo ka kihelkonnakooli läbitäinud: ära ta sind ka ei jöö! (Suure healega) Hm, — hm —

Miku (iseeneses). Ta waatab nii imelikult minu otsa — kübar lähäb ifka palawamaks peas — ei tea, mis ta minust tahab? (Niisama) Hm, —hm!

Hans (suure healega). Kälaline näitab —

Miku (suure healega). Wõeras on wist —

Hans. Kellegi koolmeister?

Miku. Mõni koolipidaja?

Hans. Wõnda ta näitab, olge terve küsimast!

Miku. Woiks küll olla, tõist terwist Teile!

Hans (isepaita). Nüüd ma enam ei tea! Nägu t'all nii tark peas, et null nagu kuum wesi üle ihu käib! Tule, hea õnn, ise appi!

Miku (isepaita). Kui targalt ta küsib — null lööb üsna südame wärisema! Ja naabri-Hans ütles weel, et meie külakoolmeistrid targemad pidada olema! Kui ta aga ise nüüd minu asemel seisaks, siis ta näeks!

Hans (suure healega). Siis oleme jo ametiwennad? (isepaita) Paraku!

Miku (niisama). Ametiwenad oleme! (isepaita) Awita Jumal aga ametist lahti!

Hans (suure healega). Uus amet, raske amet! Wist tulite ise asja pärast siia?

Miku (isepaita). „Uus amet?“ Mis? Kas ta juba aru saanud, kes ma olen? (suure healega) Tulen ja lähän: Possjoll tulnud ja Possjoll jälle edasi! (isepaita) Ehk see awitab natuke!

Hans (iseeneses). Püha Paulus! Tuba kõneleb Wenekelt: ei ma nüüd jõua juure jääda! (suure healega) Tee wois küll õige pitt ja igaw olla?

Miku (suure healega). Lähäb forda! Minu kohta ütelda: Üle mulgu karata, siis kodu käre!

Hans. Üle mulgu karrata! (isepaita) Waene Hans, kui sellel Saaremaa juba „üle mulgu“ seisab, mis siis sinust peab saama? (suure healega) Kaugel ta Saarema siis siit võib olla?

Miku (isepaita). Nüüd ta hakkab mind oopis katsuma! Kus nüüd sa isaisade tarkus riietehaisust jääb? Eks sa woi nüüd wälja appi tulla! (Suure healega) Kui — kui kangel Saaremaa? Seda jo peate ise paremine teadma! (isepaita.) Kui Jumal mind jelle korra weel peastab, siis ma ka elades enam ei taha koolmeistert teha!

Hans. Hm, hm! (isepaita) Paremine? Millal heinu ja linu tehakse, seda ma küll tean, aga Saaremaa teed pole ma iial mõetnud.

Miku (suure healega). Minu teada on ametiwend jo Saaremaa poolt siia tulnud?

Hans. Saaremaa poolt? Ei, minu teada on jo ametiwend ise Saaremaa poolt tulija? (isepaita) Nüüd ma annan aga pea jalgele walu, enne kui Saamara tee ka weel kätte tuleb!

Miku (isepaita). Kui ma nüüd pea pagema ei pane, siis ta küsib weel kõik wiis peatükki peale kauba läbi!

Hans (suure healega). No kus siis — kus siis tellitud onupoeg nüüd öiete on?

Miku. No eks Te ise ole siis?

Hans. Kas Teie siis ei ole?

Miku. Jumal hoidku!

Hans. Pagana wört! Kes meiteft kahest siis nüüd kõsine Saaremaa onupoeg on?

XII.

Endised. **Miina** (koolmeistri riides, on uksest wäljapugenud ja astub mõlema wahesele).

Miina. Mina'p see olen! (täis suuril sanmuul ühest rõise)

Miku (isepaita). Weel üks kolmas! Jumala ristike jäägu meie mõistuse juure, nüüd on walge wäljas!

Hans (isepaita). So! No jah, seda'p läks meile weel tarwis! (oma pead katfudes) Jo mo pea ifka weel otsas seisab?

Miku (isepaita). Sellel näitab jo nina õige peas seiswat! See'p see on!

Hans (isepaita). See ajab jo sammud õige sirgeks all!
Waata poissi!

Miku (isepaita). Nüüd pannaakse wist katsepill tõist
forda hüüdma! No wana Muru Mik, hüppa peale, jeda
ja ka ei arwanud wana ea sees weel läbikatsuwat!
Kes kannatab, see kaua elab!

Hans (isepaita). Parema tahaksin ma täna kirju Karja-
Krantzi asemel õuet wahtida, kui sinist kuube selgas kanda
— Oh kui ma selle korra hingega weel peaseks!

Miina (heistes). Tere, auusad ametiwennad! Palun teid:
olge head, wõtke täna siin minu tulewase äiataadi talus lõunat:
sest see on kaunis, lõbus ja hea, kui meie ei unusta oma-
sugusid ära õnne ja rõõmu ajal ja see on armas Issanda
meelest, kui meie oma leiba murrame näljatsetele! Sest
„sina pead oma ligimist aitama ja temale head tegema iga
ihu häda sees,“ ütleb wiies käst!

Miku ja Hans. See on see õige onupoeg!

Miku. Teie tulete wist —

Hans. Wist Teie tulete —

Miina. Saaremaalt, jah, otselohke Saaremaalt! Rent-
nik Muru Miku on minu onupoeg! Tahan tema tustpead
tütart ära kosida, keda ta wana narrilane mulle naiseks on
lubanud!

Hans. Dho! Sui tõisel peas, nagu kolmewakasel ko-
til! Kuulge, kallid ametiwend, kui Te paremine keelt ei
mõista walwata, siis peate näha saama, et ametiwennal
ka rufikas otsas on! Ja niisugune harimata laisuu tahab
Miinat kosida? Häbi üle pea! Uih!

Miku. See on õige, armas koolmeister, see on õige!
Andke t'ale sanu, neid lähäb t'al tarwis! Auusat äiataati
nõnda sõimata! Kae, õige mees!

Miina. Aga, armas ametiwend —

Hans. Pidage suud! Mina Teie ametiwend ei ole!

Miku. Paras, paras!

Miina. Ma maenitsen Teid, ametiwend, et mind ra-
hul jätate!

Miku. Wai narrilaseks nimetab ta isat! Niisugune
koolipois!

Hans. Kõige auusamat meest külas, narrilaseks! Ja tema tütar tustpeaks! Dot', oot', seda tahan ma Teile meeles pidada!

Miina. Pea, pea, kui koolmeistrid külas karmu pidi kokku lähavad, see saab armsaks eeskujuks olema kõige lastele ja wanadele! „Kui armas ja lõbus see on,“ ütleb kiri, „kui teie kui wennaksed elate tõine tõisega“ ja „pidage rahu iga ühe wasta!“ — Armas ametiwend, seda pidage meeles!

Miku. Ma usun, ta pilkab weel pealegi!

Hans. Kas kuullete: meie ei ole Teile ametiwennad! Sa nüüd katsuge, et minema saate, muidu —

Miina. Kallis ametiwend: mina olen siin oma parajal paigal, minust küll minejat ei saa! aga seda head tahan ma Teile teha, et kübara peast wõtän: ehk teete siis minu heaks sedasama — (wõtab kübara peast).

Miku ja Hans (ühest suust) **Miina!**

Miku (wisatab kübara peast). **Tänu Sumalale!**

Hans (Miina käest kinni wõttes). **Sina ülemeelne laps! Nõnda mind piinata! Ja — tule Sumal appi, kas see ei ole — ?**

Miku. Wuru Miku ise, tema jah! Aga — kes meie siis diete oleme? Heal tahab nagu tuttaw olla —? See koolmeister elab nagu ka „üle mulgu!“

Miina (talla poisi kübara peast wõttes). **Hans, sest saab! Kas Sa ei näe, kuidas isa suu ja silmad naeratawad? Armas taat! —**

Hans. Armas taat —

Miku. Minugi pärast siis! Sa oled tubli, õiglane pois, Hans: sellest ühest ja suuremast ametist ei ulata ometi ükski muu üle! Sumal andku Teile palju õnne elada, lapsed! Ja kuulge, seda pange tähele, seda olete ka täna näinud: iga ameti peale lähab osawust tarwis ja kes on rätsepaks õppinud, jätku kingad tegemata: lähavad nurja ometi! See'p see on. Ja tarkus ei tule mitte riidehaisust ega päri põlwest põlwe, seda m'e ka nüüd teame, Hans ja mina; sest ei awitanud mind ega teda Saaremaa koolmeistri kibeda katse alt wälja, et meil kumb sel-

gas ja kübar peas oli, hm, hm — ja sellepärast ei taha
ma Teid mitte sundida, lapsed; aga et mo oma sana pi-
dada ja õnna wenna kiinitust ja palwet täita, siis lööme
kät, lapsed: esimine poeg, keda Sumal annab, kui ta ise
wasta ei pane, siis sagu temast —

Kõlemad (ühest suust) Koolmeister!

Mitna. Dnupoeg ei ise tulnud,
Eiaks ränk weel tema tee;
Eestiwend, et anna andeks,
Kui ta nimel tulime!
Ent, kui arwad: „Seksiti korrats!
„Külla'p, wäetid, wäsite“ —

Kõik. Pääwa ära iial laida
Enne pääwa loodene!

